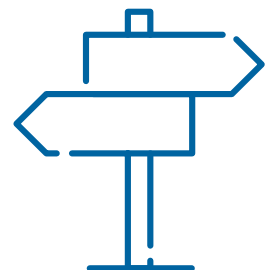

Adoptie van Afvalbakken

Handreiking

Inleiding	3
1 Handreiking adoptie van afvalbakken	3
2 Hoe pak je het aan?	4
2.1 Organiseer het intern	4
2.2 Werk samen met bestaande initiatieven	5
2.3 Start een wervingscampagne	5
2.4 Maak het makkelijk	6
2.5 Stel eventueel een contract op	7
2.6 Houd adoptanten betrokken	8
2.7 Meet de resultaten	9
Bronvermelding	9

Inleiding

Het laten adopteren van afvalbakken in een gemeente door bewoners, bedrijven en/of maatschappelijke organisaties is een mooie manier om betrokkenheid te creëren. De omgeving wordt schoongehouden en door de afvalbakkenadoptie ook direct zichtbaar te maken in de openbare ruimte, worden ook andere buurtbewoner en voorbijgangers positief beïnvloed. In deze handreiking staan tips en voorbeelden voor de adoptie van (ondergrondse)afvalbakken voor huishoudelijk afval.

1 Handreiking adoptie van afvalbakken

Wil je ook graag betrokken bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties? Het laten adopteren van afvalbakken is een mooie manier om hen te betrekken en de omgeving schoon te houden. Door adoptie zichtbaar te maken in de openbare ruimte worden buurtbewoners en voorbijgangers ook positief beïnvloed. Benut die hefboomwerking.

In deze handreiking staan ook tips en voorbeelden voor de adoptie van (ondergrondse) containers voor huishoudelijk afval. Hier komt meer verantwoordelijkheid bij kijken voor de adoptant maar het principe is hetzelfde.

Wat houdt adoptie in?

Als een bewoner, bedrijf, school of andere organisatie in de gemeente een afvalbak adopteert, betekent dit dat hij/zij de afvalbak beheert. De adoptant leegt de afvalbak regelmatig en ruimt eventueel zwerfafval op dat eromheen ligt.

Wat levert het op?

Netter gedrag

Als een bewoner 'eigenaar' is van een afvalbak, dan gaan mensen uit de buurt er automatisch netter mee om dan met een anonieme afvalbak. Bijvoorbeeld in de gemeente Rheden gingen er voor de adoptie-aanpak circa 10 van de 500 bakken de lucht in tijdens Oud en Nieuw, sinds de bakken geadopteerd zijn is er geen enkele bak vernield.

Fijnere leefomgeving

Via de afvalbakken wordt zichtbaar dat mensen in de buurt betrokken zijn. De leefomgeving blijft hierdoor meestal schoner en vaak ook veiliger en socialer. Meerdere gemeenten meten het effect en ook zij zien dat het schoner wordt.

Wederzijdse betrokkenheid

Laat zien dat je als gemeente betrokken blijft en dat je de zorg voor de omgeving niet over de schutting gooit. Pas op voor juridisering van inspanningen van adoptanten, om aan je eigen zekerheid te werken. Immers vrijwilligers doen het vaak niet voor de gemeente maar voor de buurt en/of het gebied. Benut juist die betrokkenheid. Vaak ontstaat onrust onder bewoners als de gemeente aankondigt dat ze afvalbakken gaan verwijderen. Je kan als gemeente die onrust ombuigen naar optimisme als je bewoners steunt om zélf in actie te komen.

Mogelijke kostenbesparing

Adoptie kan voor minder werk voor de gemeente zorgen en daarmee kosten besparen. Deze besparingen kunnen elders worden ingezet voor een schone omgeving maar ook voor andere zaken zoals (achterstallig) onderhoud van groen. Anderzijds kost adoptiebeleid ook tijd en geld. De persoonlijke benadering in Rheden leverde bijvoorbeeld geen tijdsbesparing op.

Een voorbeeld uit gemeente Rotterdam:

'Wij hebben ervoor gekozen om naast bewoners die een container kunnen adopteren, ook ondernemers de mogelijkheid te geven een afvalbak te adopteren. Ben Franken, franchisenemer van de Mc Donald's vestiging Rotterdam Coolingsingel 207, was de eerste. Hij ruimt als ondernemer al het afval op straat tot 25 meter van zijn zaak op. Nu heeft hij ook de sleutel van de afvalbakken in de buurt en leegt deze extra indien nodig om samen met de gemeente het gebied rond de zaak schoon te houden. Ondernemers krijgen vuilniszakken, bezems en zwerfvuilknijpers.'

2 Hoe pak je het aan?

2.1 Organiseer het intern

Organiseer eerst intern alles wat nodig is voor een soepel adoptietraject. Als je gaat samenwerken met adoptanten, is het van essentieel belang dat je gemaakte afspraken kan nakomen, anders verdwijnt het enthousiasme.

Tip

- **Creëer** intern draagvlak voor een nieuwe manier van afvalbakkenbeheer met de collega's van de afdelingen Reiniging, Handhaving en/of Wijkbeheer.
- **Maak afspraken** over de afvalinzameling, zeker als je een diftar-gemeente bent waar inwoners moeten betalen voor restafval. De gemeente Bronckhorst geeft adoptanten bijvoorbeeld speciale vuilniszakken die maandelijks worden opgehaald.
- **Regel** de organisatie, de planning en het materialenpakket. Zorg bijvoorbeeld voor één aanspreekpunt bij wie adoptanten terecht kunnen als ze extra materialen nodig hebben.
- **Communiceer** dat deze afvalbak geadopteerd is. Dit kan bijvoorbeeld door het plakken van een sticker op de afvalbak.
- **Bepaal** ook hoe je het effect wilt meten want dit is hét moment voor een 0-meting.
- Stel eventueel **een contract** op als de adoptant dat wenselijk vindt (zie stap 5)

2.2 Werk samen met bestaande initiatieven

Buurthuizen, verenigingen, bewoners, ondernemers, maar ook wijkagenten en buurtregisseurs; elk dorp en elke stad heeft vaak al inwoners en organisaties die actief bezig zijn met de publieke ruimte. Zoek daarom de samenwerking met bestaande initiatieven. Zijn er al mensen die afval inzamelen? Of doen ze iets aan groenvoorziening of buurtactiviteiten waar adoptie op kan inhaken?

Voorbeeld van gemeente Rheden:

'Wij zetten echt in op persoonlijke samenwerking met bewoners, bedrijven en scholen. Elke buurt heeft een gastheer van de gemeente van wie adoptanten een telefoonnummer krijgen; als er iets is, kunnen ze bellen. We hebben onze gastheren geselecteerd op talent voor zaken als beleefdheid, inlevingsvermogen, goed kunnen luisteren en doorvragen. Daarnaast zijn ze getraind in feedback geven en gesprekstechnieken. Ook al besparen we zelf geen tijd met de adoptieaanpak, het levert toch heel veel op. Mensen voelen zich namelijk serieus genomen en voelen dat ze erbij horen. Een persoonlijke benadering in combinatie met een contract, dat is onze succesformule. Er ontstaan ook nieuwe relaties, mensen nemen bijvoorbeeld elkaars bakken waar in vakantie.'

Zo pakte Rheden het aan

- Jaarlijkse bijeenkomst met hapje en drankje
- Bij de jaarwisseling ontvangt men een kaartje en een klep om de bak af te sluiten
- Een overeenkomst waarin de gezamenlijke spelregels staan
- De gemeente verwijderd bakken als ze slecht onderhouden worden

2.3 Start een wervingscampagne

Heb je alles intern geregeld en bestaande initiatieven en potentiële adoptanten in het vizier? Start dan met een doelgroepgerichte en heldere wervingscampagne.

- **Betrek** bewoners, bedrijven en scholen vanaf het begin, laat ze bijvoorbeeld meedenken over plaatsingscriteria en de beste locaties voor afvalbakken
- Start een **wervende campagne** die adoptie leuk en aantrekkelijk brengt
- Bestaande adoptanten zijn de belangrijkste ambassadeurs. Maak deze adoptie in samenwerking met hen **zichtbaar** via afvalbakken, affiches en in social media. Laat zo mogelijk zien wie de adoptanten zijn, zo spoor je anderen aan om mee te doen. Gebruik hierbij eventueel speciale stickers en posters die worden aangeboden in de [webshop op nederlandschoon.nl](http://webshop.op.nederlandschoon.nl).
- Communiceer helder wat bewoners zelf kunnen doen en wat de gemeente doet
- Zorg voor een contactpersoon bij wie mensen terecht kunnen met vragen
- Zorg voor een heldere website of webpagina. Vermeld waarom en hoe de gemeente afvalbakken ter adoptie aanbiedt, wat er van adoptanten wordt verwacht en wat bewoners of ondernemers zelf kunnen doen.

Voorbeeld van gemeente De Bilt:

'Toen we met de campagne begonnen, waren de eerste berichten negatief, in de trant van 'gemeente De Bilt dumpst afval bij bewoners'. Toen hebben we adoptanten in een artikel laten toelichten waarom ze meededen. Dat werkte, de hele berichtgeving kantelde binnen een maand. We kregen verzoeken van TV Utrecht, radio en kranten die met adoptanten wilden spreken. Zo werd het een veel positiever verhaal. Vertel dus vanaf het begin een positief verhaal. Leg uit waar je de eventuele besparingen voor inzet, wij doen dat voor groen en achterstallig onderhoud. En meet het effect: zo konden we aantonen dat plekken minimaal even schoon blijven als de bak wordt geadopteerd. Gemeente en bewoners werken samen en hebben meer contact met elkaar. Voor sommige bakken ontstond zelfs een reservelijst.

Zo pakte De Bilt het aan

- Actief bewonersverenigingen en dorpsraden benaderd
- Eén contactpersoon
- Stickers op afvalbak met 'wilt u me adopteren?' en met een klavertje vier zodra de bak geadopteerd is
- Aantal keer per jaar communiceren per e-mail, o.a. voor de zomer en Oud en Nieuw
- Met Kerst een kaars als bedankje
- Enquête onder adoptanten die informatie geeft over wat ze belangrijk vinden
- Evaluatie na drie maanden waaruit bleek dat de wijken niet vuiler zijn geworden. Wel is bijgestuurd op een paar locaties waar jongeren vaak bij elkaar komen.

Voorbeeld van adoptant in De Bilt:

'Ik heb net deze sticker erop geplakt en nu is het mijn bak. Eén keer in de zoveel tijd als 'ie halfvol zit moet 'ie ongeveer leeggemaakt worden. En dat gooi ik dan gewoon bij mij in de vuilnisbak. De gemeente schat dat je het één keer in de drie weken even moet legen. Het ligt er natuurlijk aan hoeveel mensen er op het bankje gaan zitten en of het winter of zomer is. Ik kijk er zo nu en dan even in.'

2.4 Maak het makkelijk

Adoptie werkt alleen als je het bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven heel makkelijk maakt om in actie te komen. Zorg daarom voor heldere informatie op je website, één contactpunt en eventueel een contract. Voorzie adoptanten van materialen, zoals een grijper, handschoenen en vuilniszakken.

Voorbeeld van gemeente Amsterdam Oost © ondergrondse containercase:

‘Vrijwilligers die een afvalcontainer adopteren krijgen handschoenen, stoffer en blik en een grijper als ze dat willen en natuurlijk een hartelijke welkomstbrief met instructies.

We kiezen er bewust voor om juist geen contract te maken, omdat dit de functie verzaart en de drempel verhoogt. Mensen die zich opgeven zijn al bereid om iets te doen. We bieden ze wel een vrijwillige communicatietraining aan waarin ze in rollenspellen leren hoe je de burens kunt aanspreken. We hebben door de jaren heen inmiddels zo'n 300 vrijwilligers getraind. De omgeving is sneller schoon, plus we hebben extra ogen en oren voor de Afdeling Beheer en Afvalinzameling.
webshop.supportervanschoon.nl

Zo pakte Stadsdeel Oost het aan

- Maximaal 4 adoptanten per locatie zodat ze onderling kunnen afstemmen bij ziekte of vakantie
- Gratis telefoonnummer van de gemeente en één projectleider die alles aanstuurt
- Regelmatig contact waaronder 3 keer per jaar een nieuwsbrief en een nieuwjaarsbijeenkomst met een presentje
- Alleen adoptanten werven voor hotspots waar het nodig is, dat werkt beter dan heel veel mensen op een lijst hebben die eigenlijk niets te doen hebben
- Jaarlijks wordt bij de adoptanten informatie opgehaald over de tevredenheid en over hoe zij het mee-beheren ervaren

2.5 Stel eventueel een contract op

Je kan een contract opstellen maar het hoeft niet. Gemeenten die het niet doen vinden dat een contract de drempel onnodig verhoogt of het vrijwilligerswerk onnodig formaliseert. De gemeenten die dit wel doen, doen dit omdat vrijwilligers heldere afspraken prettig vinden.

Tip

Maak de drempel lager en noem het werkafspraken, overeenkomst of spelregels. Zie voorbeelden van Rheden, Purmerend en Houten.

Bij het opstellen van een overeenkomst kun je denken aan de volgende punten:

- Locatie van de afvalbak
- Schoonmaaknormen: wanneer moet de bak geleegd worden en hoe schoon moet de bak eruit zien en wanneer die moet worden geleegd
- Materialen die de adoptant ontvangt
- Melden van bijplaatsingen bij ondergrondse containers en binnen welke tijd de gemeente in actie komt
- Uitleg hoe de gemeente de afvalbakken monitort
- Afspraken over beëindigen overeenkomst bij verhuizing of wanneer de afvalbak niet goed beheerd wordt
- Aansprakelijkheid (optioneel); de gemeente is altijd eindverantwoordelijk
- Contactgegevens van een aanspreekpunt bij de gemeente

Voorbeeld van gemeente Zwolle:

'De contracten die wij met adoptanten afsluiten zijn circa een half A4, met daarin de locatie, de afvalbak, de afspraken en contactgegevens. Er staat ook in wanneer we de overeenkomst beëindigen: bijvoorbeeld als de afvalbak niet goed onderhouden wordt of als de adoptant verhuist. Dit monitoren we ook: als afvalbakken te vol zitten, overlopen of klachten opleveren dan stopt de adoptie. Heel eenvoudig en praktisch. En het werkt. We zien bijvoorbeeld dat adoptanten ook de omgeving schoonhouden, ook al hoeven ze dat niet te doen. Het zijn heel betrokken bewoners, soms zijn 2 of 3 mensen samen adoptant. Er is flinke bezuiniging gehaald terwijl er geen toename van zwerfvuil wordt gemeten.' Zie ook [zwolle.nl/afvalbakken](http:// zwolle.nl/afvalbakken).

Zo pakte de gemeente Zwolle het aan

- Kaart gemaakt met de afvalbaklocaties
- Een groep afvaldeskundigen heeft een overzicht gemaakt van locatiecategorieën en gebruik. De bakken zijn vervolgens beoordeeld op noodzaak. Hieruit is een voorstel gekomen welke bakken behouden moesten worden
- Presentatie voor een werkgroep van 15 bewoners uit pilotwijk Holtenbroek en een brainstorm over de plaatsingscriteria
- Een ander kleurtje voor geadopteerde afvalbakken
- Wijkbeheerder als vast aanspreekpunt
- Adoptanten tekenen een contract
- Periodiek meten van straatbeeld

2.6 Houd adoptanten betrokken

Houd adoptanten betrokken, juist ook na de campagne. Vrijwilligers zijn goud waard. Hoe houd je ze betrokken en enthousiast? Vaak werkt een persoonlijke benadering het beste. Ga daarom op gelijkwaardig niveau in gesprek met adoptanten en laat merken dat je ze serieus neemt. Of je nu wijkmanager, straatveger of beleidsmedewerker bent, als je het vaste aanspreekpunt bent voor adoptanten zijn communicatieve vaardigheden zoals actief luisteren, doorvragen en inlevingsvermogen onmisbaar.

- Betrek bewoners bij de beginfase. Organiseer bijvoorbeeld een brainstorm over welke afvalbakken kunnen verdwijnen. Dat maakt het makkelijker om mensen betrokken te houden.
- Onderhoud het contact met adoptanten via mail of nieuwsbrief en bied adoptanten een contactpersoon waar ze terecht kunnen met vragen
- Bedank adoptanten, eventueel publiekelijk, bijvoorbeeld in de lokale krant. Organiseer regelmatig leuke schoonmaakacties of een uitje.
- Grijp mijlpalen aan om over te communiceren, bijvoorbeeld de adoptie van de 1^e en 100^e afvalbak
- Geef adoptanten af en toe een cadeautje, bijvoorbeeld met Kerst of Oud en Nieuw
- Evalueer de adoptie met een enquête onder adoptanten, zo weet je wat zij belangrijk vinden
- Meet het effect en deel dit; ook dat houdt adoptanten betrokken (zie stap 7)

Voorbeeld van gemeente stadsdeel Amsterdam Noord

© Ondergrondse containercase: 'We betrekken en activeren bewoners bij de openbare ruimte. Dat doen we door in de straten met bewoners te praten en bij ze langs te gaan maar ook door aanwezig te zijn bij evenementen in de wijk, bijvoorbeeld op braderieën. Als iemand zegt: ik wil iets doen, dan is het belangrijkste dat je meteen de volgende dag langsgaat met een bloemetje, materiaal en een welkomstmap. Nieuwe vrijwilligers moet je echt omarmen, complimenteren en af en toe verwennen door bijvoorbeeld een doosje chocola langs te brengen. We willen immers dat bewoners lang actief zijn. De gemiddelde adoptant doet overigens circa 4 of 5 jaar mee. Dat is niet erg, we stellen soms voor om hun burens te vragen het stokje over te nemen. De vervuilingsgraad ging van 6 naar 4 op een schaal van 1 tot 10.'

Zo pakte Stadsdeel Noord het aan

- Twee keer per jaar opschoondagen waarop mensen gestimuleerd worden hun box en zolder leeg te halen, in samenwerking met organisaties, basisscholen, medewerkers van Stadsdeel Groen en Reinigen en wooncorporaties.
- Een keer per jaar een doosje chocola
- Een extra afvalpas voor bewoners die een afvalcontainer adopteren
- Regelmatig schoonmaakacties
- Actieve bewoners een gezellige dag aanbieden met een lekkere lunch en bijvoorbeeld een bezoek aan de vuilverbranding om te laten zien hoe afval verwerkt wordt

2.7 Meet de resultaten

Heeft adoptie van afvalbakken effect? Daar kom je alleen achter als je de resultaten meet. Dat begint met een 0-meting vóórdat je adoptanten werft. Adoptie is vaak een logische stap als je aan de slag gaat met het optimaliseren van het afvalbakkenbestand. Hoeveel afvalbakken staan er in je gemeente? Welke lopen over en welke nooit? Zijn er locaties die andersoortige afvalbakken vereisen? Of is het een kwestie van afvalbakken slimmer plaatsen?

Monitor de resultaten ook gedurende het adoptietraject. Meet buiten bijvoorbeeld de vulgraad, neem een enquête af onder voorbijgangers op straat of informeer bij adoptanten. En communiceer over de resultaten om betrokkenen ook betrokken te houden.

Meer achtergrondinformatie over optimalisatie van afvalbakken en monitoring vind je ook via nederlandschoon.nl en kenniswijzerzwerfafval.nl. Zoals een [Handreiking optimalisatie afvalbakken](#), een [infographic](#) met tips voor effectieve afvalbakken in een [handboek monitoring zwerfafval](#).

Bronvermelding

Deze handreiking is opgesteld op basis van een eerdere handleiding van GemeenteSchoon. Neem met vragen contact op via info@nederlandschoon.nl of 070-3042080.

Stichting Nederland Schoon
Benoordenhoutseweg 46
2596 BC Den Haag

070 304 2080
info@nederlandschoon.nl

Dit is een uitgave van Stichting Nederland Schoon - augustus 2021.